

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1881, kl. 11 f. m.

*Första Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6,
rörande religionsundervisningen.*

Inom Andra Kammaran har Herr F. T. Borg väckt motion till förekommande af utanläsning vid kristendomsundervisningen, särskildt der vid afseende den nya så kallade Utvecklingen af Luthers katekes, och hemställt att Riksdagen »genom skrifvelse till Kongl. Maj:t tacktes yrka, *antingen* ett uttryckligt förbud mot utanläsning af utvecklingen i fråga, *eller* ock annan lämplig åtgärd för att bringa till efterlefnad så väl Riksdagens som Kongl. Maj:ts uttalade åsikter och föreskrifter i ämnet». Såsom skäl för denna hemställan har motionären anført, att Kongl. Cirkuläret den 12 Maj 1865, i anledning af Rikets Ständers uttalade önskan att »den öfverdrifna och derigenom skadliga utanläsning, som vid kristendomsundervisningen mångenstädes vore bruklig», måtte minskas, äfvensom det i samma syfte förnyade Kongl. Cirkuläret den 11 Oktober 1878 icke åtlydes, utan att »prestterskapet nästan öfverallt fordrar ordagrann utanläsning ej blott af lilla katekesen, utan äfven af hela utvecklingen med alla dess ej mindre än 450 bibelspråk».

I sitt häröfver afgifna utlåtande har Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott anført: »att klagomålen öfver den allt för långt drifna utanläsningen af lärostycken på kristendomsundervisningens område icke äro nya, utan gå fastmer långt tillbaka i tiden och hafva framkallat rätt många råd och varningar mot det erkända missbruket från äfven framstående män inom svenska kyrkan»; att Rikets Ständer i den af motionären åberopade skrifvelsen till Kongl. Maj:t framhållit »den öfverdrifna och derigenom skadliga utanläsning, som vid kristendomsundervisningen mångenstädes vore bruklig», hvarjemte de ansett »att Luthers lilla katekes borde utgöra grunden för undervisningen och läras utantill, varande i skrifvelsens ordalag den meningen antydd, att utanläsningen borde vara

inskränkt till denna lilla katekes»; att frukten af denna skrifvelse vardt det Kongl. Cirkuläret af den 12 Maj 1865, hvori domkapitlen anbefaldes »att till vederbörande presterskaps kännedom meddela de åsigter, hvilka i detta ämne gjort sig gällande hos Rikets Ständer», hvarvid — heter det vidare — »Kongl. Maj:t gör sig förvissad att presterskapet, då en själlös eller för långt drifven utanläsning ingalunda öfverensstämmer med eller befrämjar denna undervisnings höga ändamål, vid densamma iakttager ett sådant förfaringssätt, att de heliga sanningarne, jemte det de till sitt väsentliga innehåll klart och bestämdt fästas i de ungas minne, tillika må lefvande uppfattas af deras begrepp för att blifva fruktbarande för deras lif»; att i detta cirkulär alltså förkastas en själlös och för långt drifven utanläsning, men ingenting stadgas om det mått, som ej bör öfverskridas, »vidare, än att de heliga sanningarne skola till deras väsentliga innehåll klart och bestämdt fästas i minnet, hvadan såsom en öppen fråga qvarstår, hvilken kan på olika sätt besvaras, hvad som afses med detta de heliga sanningarnes väsentliga innehåll»; att, sedan Kongl. Maj:t under tiden antagit en ny lärobok för den första kristendomsundervisningen, nemligen Luthers lilla katekes med kort utveckling af Oktober 1878, »hvilken utveckling eller förklaring blifvit likasom den föregående uppsteld i frågor och svar och detta i en form, som ganska tydligt innebär, att svaren skola återgifvas ordagrant, hvarmed man således är inne, trots Cirkuläret af 1865, på utanläsningens stråt afven hvad den vidlyftiga förklaringen vidkommer, *hela* denna förklaring i allt fall icke lærer kunna falla under kategorien af de heliga sanningarnes väsentliga innehåll» och »det Kongl. Cirkuläret således inför hvarje ovedlig tolkning måste innefatta förbud mot ordagrant inlärande af *hela* den nya utvecklingen»; att, ehuru det sålunda kunde »sättas allvarligt i fråga, huru vida icke rent af förbud borde utfästas mot *all* ordagrann utanläsning af vare sig den ena eller andra läroboken i kristendomskunskap», så, enär det qvarstår »ett område för utanläsningen, som ej lærer kunna lemnas å sido, dit trossatser, tänke- (bibel-) språk, skaldestycken (psalmer) och kanske något mera, der tankar och känslor blifvit så strängt bundna i ordalagen, att de senare icke kunna ändras, utan att innehållet derpå varder lidande» och det både »i Luthers katekesförklaring och den senaste utvecklingen af densamma förekomma stycken, som falla inom det ofvan nämnda området, der ett ordagrant inlärande af innehållet kan ega giltighet, lærer dock sålunda ett ovilkorligt förbud mot all utanläsning icke kunna på goda grunder förordas», hvadan Utskottet slutligen tillstyrker, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, det kraftiga åtgärder måtte vid-

tagas för att bringa till allmän och noggrann efterlefnad de i Kongl. Cirkuläret af den 12 Maj 1865 utfärdade föreskrifterna mot en själlös och allt för långt drifven utanläsning, på det att detta lika förderfliga, som djupt inrotade missbruk vid religionsundervisningens utfövande måtte varda undanröjdt.»

Efter det att Första Kammarens Första Tillfälliga Utskott inhemtat hvad i detta ärende hufvudsakligen sålunda är vordet anfördt, har det förefallit Utskottet synnerligen anmärkningsvärdt, att hvarken i motionen eller i det öfver densamma afgifna Utskottsutlåtandet någon bestämd åtskilnad gjorts i afseende å dem, som hafva att emottaga den religionsundervisning, som här är i fråga, hvarigenom de dervid framställda fordringar på inskränkning af utanläsning vid kristendomsundervisningen följaktligen ståtts alldeles lika för lärjungar inom vidt skilda åldersklasser, lika för barn från och med 9 å 10 ända till 14 å 15 år, i folkskolan och de nedre klasserna af de allmänna läroverken, och för konfirmander vid en ålder af 16 å 17. Ehuru det visserligen af motionen och af de till stöd för densamma anförda Kongl. cirkulären vill synas som skulle frågan röra endast den undervisning, som lemnas dessa senare eller nattvardsungdomen, framgår dock så väl af det nämnda utlåtandet, som ock af den i Andra Kammaren deröfver förda öfverläggning, att frågan erhållit den större utsträckning, som den för sin egen vikt och betydelses skull bort erhålla, och att den således måste anses omfatta jemväl den tidigare religionsundervisningen i våra folkskolor och allmänna läroverk.

Förhåller det sig härmed nu så, så torde skäligen kunna ifrågasättas, om det är troligt eller ens möjligt, att enahanda föreskrifter i afseende på denna undervisnings innehåll, omfång och meddelande, gällande för alla de nyss nämnda åldersklasserna af lärjungar, skulle finnas för hvar och en af dem lika noggrant afpassade, lika väl tillämpliga och lika fruktbringande. Och svaret måste visserligen utfalla nekande, enär det icke kan vara rätt att, utan tillbörligt afseende på den utveckling begrepps- och omdömesförmåga normalt undergå under tiden mellan 9 och 17 år, ställa fordringarna vid den ifrågavarande undervisningen — skiljaktigt från hvad vid all annan undervisning är öfligt — antingen lika högt eller lika lågt för alla dem, som falla inom nämnda ålder.

För Utskottet, som anser att utanläsningen äfven af Luthers *lilla* katekes bedrifves för tidigt vid våra läroanstalter och att den just derföre, måhända snarare än genom något lärarnes oförståndiga nit eller bristande pedagogiska förmåga, lätt varder »själlös», som vidare håller före, att den första kristendomsundervisningen lämpligast lemnas genom

och under inhemtandet af biblisk historia samt inlärandet af viktigare bibelspråk och psalmvers, hvarefter vid en något mognare barnålder, än nu det sker, den lilla katekesen lämpligen kunde, och då med större hopp att icke endast åt minnet anförtras, läsas och läras, och som derjemte hyser den åsigten, att utanläsning af hithörande så kallade förklaringar eller utvecklingar icke bör förekomma före konfirmationsundervisningen, skulle icke hyst någon betänklighet att tillstyrka bifall till motionärens *första* alternativ, derest detta varit på sätt, som Utskottet nu framhållit och ansett önskvärdt, tillbörligen begränsadt. Men då detta innehåller en yrkan om »uttryckligt förbud mot utanläsning af utvecklingen i fråga», utan tydligt angifvande af dem, hvilka detta förbud skulle gälla, och äfven den reservation, hvilken inom Andra Kammarens Utskott afgifvits till förmån för detta första alternativ, lider af samma otydlighet, men deremot ytterligare synes skärpa motionärens begäran, då den önskar en »skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om formligt förbud mot utanläsning af någon *större eller mindre* del af »utvecklingen», hvarigenom fordringarne på kristendoms-kunskap hos konfirmander jemnstälts med dem, som gälla för barnen i folkskolan, oaktadt, såsom Andra Kammarens Utskott riktigt anmärkt, i den så kallade utvecklingen »förekomma stycken, som falla inom det område, der ett ordagrant inlärande af innehållet kan ega giltighet», så har Första Kammarens Utskott lika litet som den Andras kunnat häruti instämma.

Hvad nu ändtligen beträffar motionärens *andra* alternativ, som af Andra Kammarens Utskott blifvit omfattadt och sålunda formuleradt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, det kraftiga åtgärder måtte vidtagas för att bringa till allmän och noggrann efterlefnad de i Kongl. Cirkuläret af den 12 Maj 1865 utfärdade föreskrifter», hvilket förslag vunnit Andra Kammarens bifall, så finner Utskottet denna hemställan, såvida den ej skall innebära en underdånig påminnelse derom, att Kongl. Maj:t tackes tillse, det gifna nådiga föreskrifter i ämnet varda tillbörligen åtlydda, till intet tjänande, såsom endast åsyftande ett upprepande af redan så väl af Riksdag som Regering vidtagna åtgärder; och hemställer därför Utskottet,

att Första Kammarén icke måtte biträda det af
Andra Kammarén i ämnet fattade beslut.

Stockholm den 29 Mars 1881.

På Utskottets vägnar:

W. STRÅLE.